

A nahai egyezmény

A küldetés záró szakaszaként Perry hajóhada újra a Ryükyü Királyságba hajózott és 1854. július 1-jén kötött ki Nahában. Érkezésükkor a *Lexington* hajó távollétükben meggyilkolt két matrózának ügyével szembesültek. Az elkövetőkkel szemben Perry enyhe büntetést alkalmazott, cserébe azonban szigorú feltételeket előíró egyezmény megkötésére kényszerítette a királyságot.⁶³ A július 11-én aláírt ryükyüi egyezmény hét pontjában többek közt a szabad árucseré garantálását és az amerikai hajók ellátáshoz való jogát foglalták bele. Természetesen itt is biztosították a hajótöröttek ellátását. Az előző, Japánnal kötött szerződéssel szemben az amerikai állampolgárok szabadon járhattak be a királyság teljes területét. Büntény esetén a helyi hatóságok nem ítélezhettek, a matróz kapitányának volt joga az igazságszolgáltatásra.⁶⁴

Az egyezséget követően az expedíció július 17-én Nahát elhagyta. A *Mississippi* a sorhajókapitánnyal Hongkong felé indult, míg a hajóraj többi része új feladatokat kapott és szétoszlott.⁶⁵

Perry útjának hatása

A Matthew C. Perry által vezetett expedíciónak sikerült mind Japánnal, mind a Ryükyü Királysággal egyezményt aláírni a diplomáciai kapcsolatok felvételéről és az amerikai hajók számára szükséges kikötők megnyitásáról. Az előző amerikai próbálkozásokhoz képest sokkal nagyobb kockázatot vállalt Perry a határozott hozzáállásával, ám egyedül így tudta sikeresen végrehajtani küldetését.

Az Egyesült Államokban általános pozitív hangulat fogadta a kanagawai egyezmény aláírásának tényét, noha az 1854. október 18-i *The New York Times*⁶⁶ rámutatott arra, hogy az egyezményekben továbbra sem sikerült kereskedelmi szerződést kötni, a japán piac továbbra is zárt maradt az amerikai kereskedők előtt. Az amerikai igényeket nézve ez volt a Perry-misszió egyetlen hiányossága. Ezt az 1856-ban Japánba érkező Townsend Harris amerikai konzul pótolta, aki az újabb kínai–brit háború híreit felhasználva elérte, hogy 1858. július 29-én megkössék azt a szerződést, amely kibővítette a kanagawai egyezményt. Ez öt további kikötőt megnyitva (az ópiumot kivéve) szabad kereskedelemre adott engedélyt az amerikaiaknak. Ugyanakkor szabad vallásgyakorlásra is jogot kaptak, a japán bíróságok pedig nem ítélezhettek felettük.⁶⁷

A japán korszakolásban Perry első látogatásával megkezdődött a bakumatsu 幕末 („a sógunátus vége”) időszaka, amikor a Tokugawa-rendszer elvesztette a maradék legitimitását is. Az amerikaiakkal kötött szerződés azt jelentette, hogy Japánnak a többi nyugati állam számára is hasonló engedményeket kellett tennie, hiszen velük szemben sem volt képes megvédeni magát. A kanagawai egyezményt hamarosan követték a briteknek és az oroszoknak adott engedmények. Ezeket az engedményeket az Abe és Nariaki vezette bakufu kormányzat azzal magyarázhatta, hogy még nincsenek készen a parti védművek. Ezzel szemben a későbbi keres-

⁶³ Williams 228. A májusban Nahába érkezett *Lexington* hajón szolgálatot teljesítő Board matrózt meggyilkolták, Scott matrózt pedig súlyosan megsebesítették ugyanazonnap a város piacán. Egy ilyen horderejű bűncselekményre válaszul a bűnöst általában a helyi hatóságoktól kikérve elretentő hatású büntetést (kivégzés, hosszú börtönbüntetés) szabtak ki, ezzel szemben Perry csupán száműzetésre íteltette az elkövetőket.

⁶⁴ Uo. 246–248.

⁶⁵ Griffis 374.

⁶⁶ The Japanese Treaty – Its advantages and Disadvantages – The President and Col. Kinney & Co. *The New York Times*, 1855. október 18.

⁶⁷ Totman 289.

kedelmi egyezmény megkötése ráébresztette a japán népet arra, hogy a kormányzat nem tervezi az ellenállást. Ez komoly ellenérzést váltott ki az adminisztrációval szemben.⁶⁸ Az Aizawa *Shinron*­jában megfogalmazott *Sonnō Jōi* 尊皇攘夷 („Tiszteld a császárt és üzd ki a barbárokat!”) jelszót a zászlajukra tűző császárpárti felkelők az 1860-as években a bakufu elleni sorozatos merényletekkel, majd az 1868–1869 közötti boshin háborúban a császári udvar nyílt támogatásával⁶⁹ vereséget mértek a sōgunátus erőire.⁷⁰ A konfliktus eredményeként hatalmát megerősítő fiatal Meiji császár létrehozta a központosított Japánt, amelynek célja az ország felzárkóztatása és a nyugati hatalmakkal kötött egyenlőtlen szerződések felülvizsgálata volt.⁷¹

Matthew Calbraith Perry sorhajókapitánynak ez volt az utolsó haditengerészeti bevetése. Ezt követően washingtoni irodájában elkezdte papírra vetni utazásának részletes beszámolóját. A könyv kiadását követően nem sokkal, 1858 februárjában súlyosan megfázott és március 4-én éjjel a betegség reumás szövőd­ményében meghalt.⁷²

Perry széleskörű ismeretei Japánról és a makacssággal határos eltökéltsége alkalmassá tették arra, hogy megtörje az elzárkózás politikáját. A nemzetközi erőviszonyok elkerülhetetlenné tették azt, hogy Japán megváltoztassa az ipari hatalmak felé tanúsított magatartását. Ez az új kapcsolat nagy feszültségekkel járt, mivel az addigi szerves fejlődését megszakítva, a japán társadalmat részben vagy teljesen idegen rendszerek átvételére kényszerítette. Az ennek nyomán fellángoló elégedetlenség buktatta meg a Tokugawa-sōgunátust és hozott létre új rendszert, amely a kezdeti idegenellenessége ellenére ugyanúgy a nyugati hatalmakkal való együttműködésre kényszerült. A Meiji-reformok sikerességét mutatja, hogy csupán fél évszázad alatt a gyarmatosító hatalmak közé emelte az országot. Ennek a folyamatnak az elindítójaként – máig vegyes érzelmekkel – emlékeznek Shimoda és Hakodate városában Matthew C. Perryre egy-egy róla készült szoborral, amelyeket expedíciójának kerek évfordulóján ünnepek keretében virágoznak fel.

⁶⁸ Uo. 290–291.

⁶⁹ Yamaguchi 82.

⁷⁰ Totman 295.

⁷¹ Auslin 194.

⁷² Griffis 379., 390.